

מראי מקומות- סנהדרין נ"ו

הירושלמי, וכי אמרי' לי' לגדף, כ' דנראה דל"ק, דכשואמרים לו כן, לא לגדף מכוונים, לא אנו ולא הוא, אלא כדי לקיים מצות סקילה, דמצותו אינו מתקיים אלא בכך. וע' במנחת חינוך (ע', ט') שכ' דלפ"ז אם הוזמו העדים, א"כ חייבין מיתה מדין מגדף, שהרי לפי התוי"ט צריך לומר כל הגידוף, וכיון דאין כאן היתר של עדות, דעדות שקר הוא, א"כ הוי גידוף ממש [אולם קצת יש לע' בזה, דלפי מש"כ התוי"ט שהבאנו, דמה שפטור הוא משום שלא ה' מכוין לגדף, א"כ גם כאן לא ה' מכוין לגדף, אלא ה' מכוין לשקר דחבירו גידף, וא"כ למה יהי' חייב סקילה בשביל גידוף, וצ"ע] (ולמשל, אם כבר נהרג מי שהעידו עליו, דאין חייבין מיתה מדין כאשר זמם ולא כאשר עשה, מ"מ חייבין מיתה מדין מגדף). אבל כ' דרק העד דאמר הגידוף יהי' חייב, ולא העד ב' שאמר שגם הוא שמע כמותו. וגם העיר המנ"ח שם דלכא' לרוב פוסקים שצריך התראה יהי' צריך התראה קודם שאמר הגידוף.

(ג) **אמור מה ששמעת בפירוש- ע' במנחת חינוך** (ע', ט'), שכ' דנראה דדוקא בישראל אין הורגין עד שישמעו ב"ד בפירוש, דזהו דין בדיני נפשות דחמירי, וצריך שישמעו ב"ד בפירוש. אבל בן נח שבירך את השם, כיון דדינו נפשות דבן נח קיל, ונהרג ע"פ עד א' ודיין א', די מה שבודקין את העד בכינוי יוסי, ולא בעי שיאמר בפירוש, וסיים בצ"ע.

(ד) **אימא פרושי שמי' הוא- פרש"י, "באותיותיו ופירושי"'. אולם ע' בספר המצוות להרמב"ם** (עשה ד') שכ' "ובגמ' סנהדרין אמרו על דרך הויכוח.... ואימא פירושי דכתי' אשר נקבו בשמות ואזהרת' מן את ד' אלקיך תירא, ורצו לומר, אולי אמרו נוקב שם ד' הוא שיזכור השם לבד מבלתי שיברך, וא"ת אי זה עון בזה, נאמר שהוא עזב היראה, כי מיראת השם שלא יזכר שמו לבטלה".

(ה) **ואזהרת' מהכא, את ד' אלקיך תירא- הק' המלא הרועים, לימא דאזהרת' מלא תשא את שם ד' אלקיך לשוא, וכמו דאי' בברכות** על מי שאומר ברכה שאינה צריכה, וא"כ יהי' אזהרה בלאו ולא בעשה, והניח בקו'.

(א) **המגדף אינו חייב עד שיפרש את השם- מה** דאי' דצריך שיפרש את השם שהוא מקלל כדי להתחייב בברכת השם, כ' הרמב"ם (ע"ז ב', ז') דהיינו או השם הוי"ה, או השם אדנות. והביא בשם יש מי שמפרש דצריך לברך דוקא השם הוי"ה, אבל כ' שהוא אומר דעל שניהם הוא נסקל. ועוד כ' הרמב"ם דמה דאמרי' דצריך שיקלל השם בשם, אין הביאור דהקללה צריך להיות בשם המיוחד דוקא, אלא אף בא' מן השמות שאינם נמחקין. וע' בכסף משנה שם שהביא מאגרות הרמ"ה דחולק בשני הדינים, כ' דצריך לקלל שם הוי' דוקא, דאדנות אינו אלא כינוי, וגם כ' דכשם שצריכין לקלל שם המיוחד, כן צריך להיות שקילל ע"י שם המיוחד (וע' לקמן בביאור המח'). וע' בגליון רעק"א על הרמב"ם שם, שהביא מש"כ התורת חיים דיש לחלק בין השם שקילל ובין השם שקילל בו, דמה שצריך לקלל דוקא שם המיוחד, היינו משום דכתי' ונוקב שם ד', ואז פרט הכתוב שם המיוחד, משא"כ מה שאנו למדין דצריך לקלל ע"י השם, זה נפקא לן מהא דכתיב בקרא דבנקבו בשם יומת, ושם לא כתיב שם ד'. וע"ע בתוס' יו"ט שדייק מדברי רש"י דחולק על הרמב"ם, וס"ל דצריך שיקלל שם הוי"ה דוקא, ולא שם אדנות, אבל ס"ל כמו הרמב"ם בנוגע הא דאין צריך לקלל ע"י שם המיוחד, מהא דכ' רש"י דיוסי הוי גמטריא אלקים, ומשמע דסגי בא' מן השמות שאינם נמחקין, כמו אלקים.

(ב) **ואומר לו אמור מה ששמעת בפירוש- ע' בכסף משנה** (ע"ז ב', ח') שהביא מה שהק' הירושלמי, וכי אומרים לו לעד לגדף. ותי' דאינו צריך לומר כל הנוסח שאמר המגדף, אלא אומר דאותו השם שאמרתי לכם, בו קילל הקללה שאמרתי מקודם. וכ' דאינו יודע למה לא כ' הרמב"ם דין זה, דאין העד אומר לשון גידוף ממש. אולם ע' בתוס' יו"ט שכ' דמה שלא כ' הרמב"ם דין זה, י"ל שהוא משום דס"ל דהבבלי חולק על הירושלמי, שהרי לא הביא הגמ' דין זה של הירושלמי, וע"כ משום דלא ס"ל כן. ולענין קו'

(ח) **דינין- ע' ברמב"ן על התורה** (בראשית ל"ד, י"ג), שהביא מש"כ הרמב"ם (מלכים י"ד, ט') דבני נח מצווין להושיב דיינין בכל פלך ופלך לדון בשש מצוות שלהן, ובן נח שעבר על א' מהן נהרג בסייף. ראה א' שעבר על א' מהן ולא דנוהו להרגו הר"ז הרואה יהרג בסייף, ועפ"ז ביאר הא דבני שכס היו מחוייבים מיתה. והרמב"ן חולק עליו, וס"ל דמה שנצטוו הבני נח בדינין, היינו שינהגו במשפטים בין זה לזה, דהיינו דיני גנבה, אונאה, עושק, שכר שכיר, וכו'. ונכלל בזה גם דצריכים להיות להם דיינים לדון על דינים אלו. אבל מי שעבר על זה ולא דן בדינים אלו, אינו חייב מיתה בשביל זה, שזו מצות עשה שלהם.

(ט) **ר' יוסי אומר כל האמור בפרשת כישוף וכו' ולא ענש אא"כ הזהיר- כ' היד רמה דהת"ק** ס"ל דאין צריכין אזהרה, דכלל זה דאין עונשין אא"כ מזהירין נאמר רק בישראל ולא בבני נח. אולם ע' בחי' הר"ן דכ' דמאן דפליג אר' יוסי מוקים לקרא ובגלל התועבות למעביר בנו ובתו באש וכל אותן שיש בהם משום ע"ז, וא"כ מבואר דגם הת"ק ס"ל דצריך אזהרה, רק דס"ל דאין כישוף בכלל, ור"ש ס"ל דגם כישוף בכלל האזהרה.

(י) **ויצו אלו הדינים... כי ידעתיו למען וכו'- ע'** בחי' הר"ן דכ' דלכא' מוכח מכאן דגם מצווין על מצות צדקה, שהרי כתיב ג"כ בפסוק זו לעשות צדקה. וע"ש עוד מש"כ בזה. אולם ע' ביד רמה דכ' דמה דלא חשיב צדקה בין מצוות בני נח, היינו משום דהך צדקה דומיא דמשפט הוא, והיינו פשרה, אבל אין כוונת מצוה זו לצדקה ממש.

(יא) **ויצו אלו הדינים... אלקים זו דינין- הק' בשו"ת הרמ"א** (בריש סי' י'), למה לא הק' הגמ' מאי בינייהו אלו הדרשות, וכמו שהק' לקמן לענין הב' דרשות דדרשי' לענין איך ילפי' הא דויצו היינו ע"ז. ות' דהי' פשוט להגמ' ואין צריך לפנים, שהרי ר' יוחנן דס"ל דלמדין מויצו ס"ל שבן נח אינו מצווה רק לשמור המנהג המדיני, ולדון בין איש ובין אחיו משפט ישר, אבל אינו בדרך דיני ישראל שמסרם למשה מסיני, רק הוא חק

(ו) **וחכמים אומרים, על שם המיוחד במיתה-** הבאנו לעיל (אות א') המח' בין הרמב"ם והיש מי שמפרש, שהוא שי' הרמ"ה, מה נקרא שם המיוחד, האם צריך לקלל שם הוי' דוקא, או אם חייב אף אם קילל שם האדנות. וע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (ע"ז ב', ז'), שהעיר על הרמב"ם, איך שייך לומר דחייב גם על שם האדנות, הרי א"כ אי"ז שם המיוחד, דשם המיוחד ודאי רק א' הוא. וע"ש שכ' די"ל דהרמב"ם ס"ל דקריאת שם הוי' הוא השם אדנות, מהא דדרשי' זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור, לא כשאני נכתב אני נקרא. וא"כ, אם קילל שם אדנות, א"כ זהו ממש קללת שם הוי', וא"כ שפיר נקרא שקילל שם המיוחד, שהרי באמת הוי' קללת שם הוי', שהרי זהו אופן קריאת שם הוי'. והוסיף הגרי"ז דגם הי"מ בהרמב"ם מודים בזה, שהרי זהו היסוד של זה שמי וזה זכרי. אבל מ"מ פליגי בזה, דס"ל להני י"מ דדין זה דזה שמי וזה זכרי הוא לענין ברכת כהנים וכו', דאמרי' דהכהנים צריכים לברך בשם זה הכתוב בפרשה, א"כ כשהם אומרים השם אדנות, הם מכוונים לשם הוי'. וכן בכל פרשה שבתורה, ע"י הקריאה של אדנות חשוב כקורין את השם הכתוב בפרשה. אבל במגדף, שאין שם שם הוי' בכלל, מאן משוי קריאתו שיהי' חשיב כמו שם המיוחד, הרי הוא פירש רק שם של אדנות, והרי שם של אדנות הוא ג"כ שם בפנ"ע היא, ואין כאן מה שיעשה אותה לשם הוי'. וא"כ, ס"ל להני י"מ שאינו חייב על מגדף שם המיוחד אא"כ הוא מגדף שם הוי' עצמו. ובזה פליג הרמב"ם, וס"ל דכיון דזהו אופן קריאת שם המיוחד, ע"כ במגדף הר"ז בכלל מפרש את השם, וחייב.

(ז) **ת"ר שבע מצוות נצטוו וכו'- העיר המנ"ח** (י"ד, ב') על דעת הסמ"ג דס"ל דבן נח מוזהר מאכילת קרבן פסח, דהא אינו נמנה במנין המצוות שבן נח מצווה עליהם. ובהמשך דבריו שם יישב דאולי לא חשיב כאן אלא מצוות של בני נח שנוהגים בכל מקום ובכל זמן, אבל מצוה זו, שאינה נוהגת אלא בזמן המקדש ובירושלים, אפי' אם אמרי' דבני נח מצווים עליו, ל"ק מה שלא נמנה במנין המצוות שלהם.

נימוסי. אבל ר' יצחק דס"ל דלמדין דינים
מהא דכתי' אלקים, א"כ ס"ל דאותן דינים
שנצטוו להו בני נח הם דיני בני ישראל
בדינים אלו.

יב) דיני בני נח איפקוד, והתניא וכו'- ע' לחם
משנה (מלכים ט', י"ד) שהביא מה שהק'
הרמב"ן עה"ת (בראשית ל"ד, י"ג, ע' לעיל
שהבאנו דבריו) מסוגיין על שי' **הרמב"ם**
דינין היינו דבני נח מצווין להושיב דיינין
בכל פלך ופלך וכו'. וביאר הלח"מ קו'
הרמב"ן, דבכל הסוגין משמע דעיקר הא
דינין אינו מה שצריך להושיב דיינין,
דמשמע דמה דמצווין להושיב דיינים הוא
הוספה על עיקר מצות דינים. ולפי הרמב"ם
הרי כל עיקר מצוה דדינין הוא להושיב דיינין,
ולכא' ק' עליו מסוגיין, והניח הלח"מ דברי
הרמב"ם בצ"ע.